

Pr. prof. dr. Viorel Sava,
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae“, Iași

SFINTELE TAINÉ ALE BISERICII ȘI VINDECAREA PERSOANEI UMANE. ABORDARE LITURGICĂ

***Abstract:** The study is entitled: “Christ – The Physician of the souls and bodies – in the Holy Sacraments of the Church. A liturgical approach”. The first part is a general introduction in the Orthodox theology of sacramental thinking, as it is revealed in the Bible, formulated by the Holy Fathers and expressed by the doctrine of the Church.*

Then, we tried to identify expressions, gestures, rituals, prayers and liturgical services which are connected with the idea of healing. The goal of all of these is to demonstrate that the vocation of the Church is to cure both human soul and body for their salvation through its liturgical life and, especially, through its Holy Sacraments. In addition, when the Orthodoxy speaks about Sacraments it uses a medical language. The work of healing is done by our Lord Jesus Christ, The Unique center of the Orthodox liturgical life and of the Sacraments.

***Keywords:** Sacraments, Anointing of the Sick, Rites of healing, liturgical gestures, prayers of healing.*

a) Aspecte generale privitoare la Sfintele Taine

Când prezentăm noțiunile generale despre Sfintele Taine, de regulă avem în vedere structura îndătinată pe care o urmează manualele de specialitate, fie ele de teologie sistematică, fie de teologie practică, fie dintr-o altă zonă a teologiei academice, și care se referă la definiție, instituire, săvârșitor, primitor, timpul și locul administrării, efectele asupra primitorului, condițiile primirii lor etc.¹. În funcție de fiecare disciplină teologică, al

---

1. *Învățătura de credință ortodoxă*, Ed. Doxologia, Iași, 2009, cap. *Slujba Sfintelor Taine*, p. 271-290; Pr.prof.dr. Ene Braniște, *Liturgica specială*, Ed. Lumea Credinței, București, 2005, p. 287-288; Pr.prof.dr. Dumitru Radu (coord.), *Îndrumări misionare*,

cărei conținut se referă și la Sfintele Taine, apar o serie de elemente specifice, cum ar fi precizările doctrinare în cazul Teologiei Dogmatice, aspecte privitoare la ritual și interpretarea acestuia în cazul Teologiei Liturgice, argumentare biblică în cazul Misiologiei și Ecumenismului (sau al Îndrumărilor misionare), aspecte canonice în cazul Dreptului bisericesc etc. Pot fi adăugate aici și alte aspecte, precum cele de teologie patristică sau cele privind evoluția ritualului, sau cele referitoare la implicațiile pastorale și la dialogul interteologic. Cele arătate aici ilustrează caracterul scolastic, de altfel pe deplin justificat, al oricărui manual de teologie. Nici studiile de specialitate nu se depărtează prea mult de acest mod de abordare².

Anul acesta aflându-se în dezbatere tema „2012, Anul Tainei Sfântului Maslu și al îngrijirii bolnavilor în Patriarhia Română“, am găsit potrivit să arătăm că este necesară și folositoare cercetării teologice o abordare integratoare care să evidențieze mai mult ceea ce este comun unora dintre Sfintele Taine sau chiar tuturor la un loc și mai puțin ce este fiecare Taină în parte față de toate celelalte Sfinte Taine. Sigur acest lucru nu este neapărat o premieră. Cel puțin cu referire la Tainele unirii cu Hristos și integrării în Biserică, Botezul, Mirungerea și Euharistia, comentariile liturgice tradiționale³ au arătat că ele stau împreună și că lucrarea uneia este continuată de lucrarea celorlalte.

Referindu-se la numărul Tainelor și la împărțirea lor, aceasta din urmă având în vedere lucrările și roadele speciale pe care le au în viața primitorului, Părintele Dumitru Stăniloae spune: „[...]în ce privește numărul Tainelor, trei dintre ele sunt Taine ale unirii depline cu Hristos a celor îmbolnăviți sufletește sau trupește (Pocăința, Maslul) și două, mijloace prin care se acordă primitorului puterea de a împlini fie misiunea specială a săvârșirii Tainelor, a propovăduirii cuvântului și a păstoririi unei comunități bisericești (Hirotonia), fie îndatoririle speciale legate de viață, de căsătorie

Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1986, p. 506-510; Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 24.

2. Pr. Viorel Sava, *Ostenitori și rodire în ogorul Teologiei Practice*, Ed. Erota, Iași, 2003, cap. XI: *Sfintele Taine*, p. 209-226; P.S. Laurențiu Streza, *Tainele de inițiere creștină în Bisericile răsăritene*, Ed. Trinitas, Iași, 2002, 188 p.

3. De curând a fost pusă la îndemâna cititorilor integrala comentariilor liturgice bizantine. Vezi diac. Ioan I. Ică jr., *De la Dionisie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului – integrala comentariilor liturgice bizantine. Studii și text*, Ed. Deisis, Sibiu, 2011, 490 p.

(Cununia)⁴. Deși harul lucrător în Taine este unul singur, prin natura lui, lucrarea lui se deosebește de la o Taină la alta: „[...] căci prin unele Taine se dă har celui ce n-a primit până atunci niciun har sau a pierdut harul, ca la Botez și la Pocăință, iar prin altele se sporește sau se întărește harul existent în cei ce le primesc, ca în celelalte Taine. Primele pot fi Taine de încorporare a omului în Hristos ca mădular al Trupului Său, Biserica (Botezul, Mirungerea, Euharistia), sau Taine de inițiere creștină, prin care omul devine creștin, unindu-se deplin cu Hristos, altele, de creștere tot mai mult în Hristos (Euharistia), de restaurare a relației cu Hristos, cu Biserica și cu semenii, diminuată, strâmbată sau răcită prin păcate de tot felul, prin care se cere harul iertării sau vindecării (Spovedania și Maslul), sau Taine pentru rosturi și misiuni speciale în societatea semenilor și în Biserică (Hirotonia sau Preoția și Nunta)⁵. Pe scurt, din cele arătate mai sus, înțelegem că trei Sfinte Taine sunt Taine ale încorporării în Hristos și în Biserică, două sunt Taine ale vindecării și celelalte două sunt Taine vocaționale.

Dacă în ceea ce privește scopul principal fiecare Taină are o identitate proprie, fapt reflectat de ritual, nu același lucru îl putem afirma cu referire la scopurile și efectele (lucrările sau roadele) secundare ale Tainelor în care, așa cum vom vedea, ele se întâlnesc și se suprapun. Aceasta nu înseamnă că o Taină se dizolvă în celelalte, pierzându-și identitatea, ci dimpotrivă, se întărește identitatea fiecăreia și se afirmă unitatea lucrării harului în toate Tainele, deodată și diferit și la fel. Acest adevăr a fost subliniat în anumite studii, uneori arătându-se legătura dintre Botez și Mirungere⁶, altele legătura dintre toate cele trei Taine ale introducerii în Biserică⁷, iar în alte studii s-au arătat unele texte liturgice, expresii liturgice, gesturi rituale etc. comune rânduielilor mai multor Sfinte Taine⁸. Într-un alt loc s-a arătat că ritualul Tainelor, imnele și rugăciunile care compun acest ritual, exprimă

4. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 24.

5. Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 508-509; Alexander Schmemmann, *Liturgy and Life: Christian Development through Liturgical Experience*, 2nd edition, Departament of Religios Education, Orthodox Church in America, New York, 1983, p. 90-91 și traducerea românească Pr. prof. dr. Viorel Sava, cu titlul: *Liturghie și Viață. Desăvârșire creștină prin intermediul experienței liturgice*, Ed. Erola, Iași, 2002, p. 108-110.

6. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 45-46.

7. *Ibidem*, p. 54-63.

8. Pr. Viorel Sava, *Taina Mărturisirii în riturile liturgice actuale*, Ed. Trinitas, Iași, 1999, p. 15-19; ediția a II-a, Ed. Trinitas, Iași, 2004, p. 15-19.

dreapta credință a Bisericii și că prin Taine pritorul este restaurat (reșezat) în dreapta credință și că pentru a le primi cu vrednicie, între condițiile esențiale, i se cere să fie mărturisitor al drepte credințe⁹.

Alte aspecte se cuvine să fie prezentate aici pentru a sublinia și mai mult faptul că Tainele trebuie tratate împreună și privite în unitatea lucrărilor lor. Iată câteva dintre ele.

Potrivit însemnărilor tipiconale din *Molitfelnic*¹⁰, rânduiala propriu-zisă a Botezului este precedată de Rânduiala înaintea Sfântului Botez numită și Rugăciunea la facerea catehumenului sau a celui chemat la Botez, rânduială care se oficiază în pridvorul bisericii sau „[...] înaintea ușilor bisericii“. După *Molitfelnicele* mai vechi¹¹ și Logodna se oficia în pridvorul sau în pronaosul bisericii. Taina Botezului, ca și cea a Cununii, se oficia și se oficiază în naosul bisericii. După rânduiala catehumenatului, care premerge Botezului, și după Logodnă, care premerge Tainei Cununii, preotul slujitor conduce pe candidații la primirea celor două Sfinte Taine, respectiv pe catehumen și pe tinerii logodiți, în interiorul bisericii, în naos, locul destinat slujirii Sfintelor Taine. Și într-un caz și în celălalt *preotul*¹² este cel care îi conduce pe cei ce urmează a primi Sfintele Taine. În practică, dar în mod greșit, ei sunt conduși de nași, de paraclisier, de părinți, de cavalerul și domnișoara de onoare etc. Același ritual este întâlnit în cadrul Tainei Hirotoniei când candidatul, indiferent de treapta în

9. Idem, *Relația dintre învățătura de credință și rugăciune reflectată în rânduiala Sfintelor Taine*, în vol. „Autocefalia Bisericii și mărturisirea credinței“, Ed. Doxologia, Iași, 2011, p. 30-53; Pr. prof. dr. Nicolae Necula, *Locul Crezului în cultul ortodox (text și cântare)*, în vol. cit., p. 74-83; Pr. conf. dr. Marian Vâlcu, *Mărturisirea drepte credințe prin cultul ortodox*, în vol. cit., p. 164-172; Pr. lect. dr. Lucian Farcașiu, *Crezul pe care-l mărturisim la Botez și semnificația acestei mărturisiri – Valențe liturgice și pastorale*, în vol. cit., p. 173-187.

10. *Molitfelnic*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2006, p. 22.

11. Alexander Schmemmann, *op. cit.*, p. 102 și *trad.cit.*, p. 121; C. Cornescu, *Rânduiala Sfintei Taine a Cununii, Mărturisirii și Maslului în diferite ediții ale Molitfelnicului slav și român folosit în Biserica Română*, în „Mitropolia Olteniei“, XIV (1962), nr. 10-12, p. 602-623; Pr. prof. dr. Dumitru Moca, *Originea, evoluția și semnificația slujbei Sfintei Cununii*, în „Altarul Banatului“, I-40 (1990), nr. 1-2, p. 59-69.

12. La sfârșitul rânduiei catehumenatului există chiar o însemnare tipiconală expresă în acest sens: „Preotul, intrând în biserică, zice rugăciunea aceasta: Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru, chiamă pe robul Tău (N) către luminarea Ta cea sfântă și-l învrednicește pe dânsul de acest dar mare al Sfântului Botez...“ – *Molitfelnic*, p. 31.

care urmează a fi sfințit (diacon, preot, episcop) este purtat până la Ușile Împărătești (de doi diaconi, în cazul candidatului la diaconie și la preoție și de doi arhimandriți în cazul candidatului la episcopat), de această dată din naosul bisericii spre Altar¹³. Această mișcare nu este o mișcare fizică, ci una duhovnicească pentru că starea pe care o dobândește, în care intră cel ce se botează, sau se cunună, sau se hirotonește este o stare nouă duhovnicească și nu una fizică. Este o mișcare de inițiere, de introducere în viața nouă pe care o dobândește prin primirea Tainelor: se „dezbracă de cele vechi“ și se „înnoiește pentru viața de veci“ prin Botez „ca să nu mai fie fiu al trupului, ci fiu al împărăției“¹⁴ lui Dumnezeu; o mișcare care schimbă sensul relației dintre bărbat și femeie, dintr-o relație naturală și păcătoasă într-o relație în Hristos, în perspectiva mântuirii: „această *procesune*, această intrare în biserică, spune Al. Schmemmann, este extrem de importantă din punct de vedere liturgic pentru că ea în mod cert revelează transformarea căsătoriei din ceva existând doar *natural*, într-o căsătorie în Hristos. Căsătoria capătă aici o nouă semnificație, o nouă dimensiune. Această nouă „dimensiune“ este *Hristos*¹⁵; este o mișcare de inițiere duhovnicească în rândul cetei în care va sluji, cum spune Sfântul Simeon al Tesalonicului¹⁶, în cazul candidatului la Hirotonie. Altfel spus, printr-o mișcare fizică văzută, din pridvorul bisericii după rânduiala catehumentului și după Logodnă, spre naosul bisericii, și din naos spre Altar, la Hirotonie, se exprimă o realitate duhovnicească nevăzută care schimbă un păgân într-un creștin, care face din cei doi un singur trup și dintr-un fiu al comunității un părinte pentru comunitate.

Un alt element comun este ritualul înconjurării mesei pe care se află Sfânta Evanghelie, ritual prezent în Taina Botezului și în cea a Cununii¹⁷. Este întâlnit și în cadrul Tainei Hirotoniei, însă aici candidatul înconjoară Sfânta Masă din Altar pe care se află Sfânta Evanghelie și Hristos euharis-

13. *Arhieraticon*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1993, p. 73, 78, 95.

14. *Ibidem*.

15. Alexander Schmemmann. *op. cit.*, p. 103 și *trad.cit.*, p. 123.

16. Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, *Despre sfintele hirotonii*, în „Tratat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe, după principii puse de Domnul nostru Iisus Hristos și urmașii Săi“, vol. I, Ed. Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2002, p. 193.

17. *Molitfelnic*, p. 43, 100.

tic păstrat în Sfântul Chivot¹⁸. Acestui ritual s-au dat interpretări diferite, accentul fiind pus pe bucuria momentului, dansul ritual fiind expresia acestei bucurii. La Cununie și Hirotonie această mișcare rituală este însoțită de trei cântări, aceleași, dar așezate în ordine diferită, care arată bucuria în comuniune a celor ce primesc Tainele și a celor care sunt de față și se roagă împreună cu ei și pentru ei, cu proorocii, cu apostolii și cu mucenicii. Totodată, cântarea acestor tropare arată că cei care se cunună și cei care primesc Hirotonia făgăduiesc să împlinescă în viața lor slujirile pe care cei pomeniți le-au împlinit la timpul lor. Așa se explică faptul că în prezent sinaxarul înregistrează nume de sfinți însoțite de apelativul “întocmai cu Apostolii”, arătându-se că pomenirea Sfinților Apostoli este și o invocare a lor, ca să se roage pentru cei care întemeiază o nouă familie și pentru cei care primesc slujirea preoțească, dar și o vocație care se imprimă primito- rilor Tainelor respective¹⁹. Mai puțin s-a accentuat o semnificație duhov- nicească de importanță fundamentală, aceea că, prin acest dans al bucuriei în comuniune, cei care primesc Tainele sunt orientați spre Hristos, *Unicul centru* al întregii existențe văzute și nevăzute, sunt *centrați în Hristos*. Cu alte cuvinte, este un *dans-făgăduință*, juruință, că toate manifestările fami- liei întemeiată prin Taina Cununii și ale slujitorului hirotonit vor avea ca Centru unic pe Hristos și se vor raporta la Hristos prezent real prin Evan- ghelia așezată pe masă la Botez, la Cununie, la Maslu, la Spovedanie cum se întâmplă în Bisericile slave, și la Hirotonie. La aceasta din urmă fiind prezent și euharistic în Sfântul Chivot și prin Sfânta Masă însăși. La fel de edificator sau chiar mai profund este exprimat același adevăr în ritualul proscomidiei în aranjarea miridelor, scoase spre cinstirea Maicii Domnu- lui și a cetelor de sfinți și spre pomenirea celor vii și a celor adormiți, *în jurul* Agnețului, *în jurul* lui Hristos²⁰. Cei care primesc Tainele nu-și mai aparțin loruși ci lui Hristos²¹ și lucrează în duhul Evangheliei și după vo-

18. *Arhieraticon*, p. 73-74, 78-79, 96; Pr. prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 341-344.

19. Vezi spre exemplu Sfinții Împărați, *încununați întocmai cu Apostolii*, Constantin și masa sa Elena (21 mai).

20. *Liturgier*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2012, p. 118-126.

21. Acest fapt este exprimat în ritualul lepădării de satana și al unirii cu Hristos din Rugăciunea la facerea catehumenului – *Molitfelnic*, p. 28-31; Pr. prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 299; Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza I Mistagogică, Către cei de*

ința lui Hristos: „*Iar cei ce sunt ai lui Hristos, spune Sfântul Pavel, și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftetele lui*“ (Galateni 5, 24), iar despre sine a afirmat, spunând: „*Nu mai trăiesc eu ci Hristos trăiește în mine*“ (Galateni 2, 20). Iată doar câteva exemple care ne ajută să înțelegem că Tainele trebuie văzute împreună, în unitatea lor, și că în această unitate pătrundem în adâncurile sensurilor pe care le conțin.

b) Hristos

– Doctorul sufletelor și al trupurilor în Sfintele Taine

Ideea de vindecare pusă în relație cu rugăciunea Bisericii ne duce cu gândul, în primul rând, la Taina Sfântului Maslu sau Taina ungerii bolnavilor în vederea vindecării lor de neputințele trupești și sufletești. Aproape simultan cu aceasta ne ducem cu gândul la Taina Spovedaniei atât timp cât păcatul, în toată gândirea noastră teologică și duhovnicească²², din cele mai vechi timpuri și până astăzi, și mai ales în gândirea și experiența monastică, este văzut ca o boală a sufletului care, adesea, se răsfrânge și asupra trupului. Deci, gândul ne duce la cele două Sfinte Taine numite *ale vindecării*. Și acest lucru nu se întâmplă fără temei, dacă avem în vedere că bolile fizice grave ne fac să ne gândim la medici de elită, la spitale cu dotare performantă și de ultimă generație și la cele mai puternice și eficiente leacuri. Așa și în plan spiritual, pentru bolile grave, fie trupești, fie sufletești, căutăm leacurile speciale și acestea sunt Maslul și Spovedania. Însă, pe lângă acestea, trebuie neapărat să menționăm că avem în cărțile noastre de cult sfinți *doctori fără de arginți* care continuă să-și împlinescă chemarea pretutindeni și totdeauna, în rândul fiecărei generații, că aceleași cărți de cult au reținut sfinți taumaturgi, că avem icoane vindecătoare și Sfinte Moaște, că de-a lungul timpului au adus alinarea suferințelor trupești și sufletești, că avem rugăciuni și slujbe speciale pentru cei suferinzi, că avem o sărbătoare numită: *Izvorul tămăduirii*²³ și că însăși Biserica a fost numită „spital

curând luminați, în vol. „Cateheze“, traducere și note de pr. prof. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2003, p. 342-346.

22. Pr. Petre Semen, *Păcatul – boală a sufletului – coordonate biblice*, Editura Panfilius, Iași, 2004, 230p.

23. Sărbătoarea este închinată Maicii Domnului și este prăznuită vineri în Săptămâna Luminată.

duhovnicesc²⁴. Și cu aceasta trebuie puse în relație ideile de suferință și vindecare atunci când ele sunt privite prin prisma rugăciunii Bisericii.

În temeiul celor arătate mai sus putem afirma că în înțelesul liturgic ortodox suferința și vindecarea presupun abordări mult mai complexe. Occidentul, care a transformat Taina Maslului în “extrema unctio” și care nu mai vorbește despre Spovedanie (la cea din urmă și Ortodoxia din diasporă poate fi inclusă), trădează de fapt o gravă criză a uneia dintre vocațiile Bisericii și a rugăciunii ei, *aceea de a vindeca*, lucrare care se împlinește mai ales prin Sfintele Taine și prin Sfânta Liturghie pentru că Cel care înnoiește prin Botez, hrănește spre nemurire prin Cuminecătură, iartă prin Spovedanie, unește pe bărbat și femeie prin Cununie, îmbracă în haina preoției Sale prin Hirotonie este Același Care vindecă prin Taina Maslului, și în Biserică, prin rugăciunea ei obștească.

Pentru a arăta că în Sfintele Taine, la modul general, nu doar în tainele vindecării, Hristos-Doctorul sufletelor și al trupurilor – vindecă, am ales câteva exemplificări pe care le vom dezvolta în continuare.

Vom porni acest demers de la o afirmație a Părintelui Profesor Spiridon Câdea, o definiție mai curând, care spunea că rugăciunea Bisericii este „mâna lui Dumnezeu întinsă omului căzut în păcat”²⁵. Această definiție exprimă în mod concentrat înțelesul pe care Ortodoxia îl are despre rugăciunea pe care o săvârșește. Sau chiar mai mult, printr-o astfel de afirmație Ortodoxia se definește pe sine. Din referatul despre creație aflăm că Dumnezeu l-a făcut pe om „după chipul și asemănarea Sa” (Facere 1, 26) și că l-a făcut „cu mâinile Sale” (Facere 2, 7). Definiția Părintelui Profesor Spiridon Câdea, pusă în relație cu referatul despre creație ne sugerează de fapt că rugăciunea Bisericii restaurează (*sau vindecă*) și înnoiește sau *re-crează* persoana umană. Și nu numai persoana umană, ci făptura toată aflată în suferință, „care suspină și așteaptă izbăvirea” (Romani 8, 22)

24. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Biserica este un spital duhovnicesc și se cade ca aceia care vin aici să primească leacuri potrivite și să le pună pe rănilor și așa să plece acasă” – *Omilia la Facere, Omilia I*, traducere, introducere, indici și note de pr. D. Fecioru, în „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 21, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 32.

25. Pr. prof. Spiridon Câdea, *Cultul creștin și unitatea Bisericii lui Iisus Hristos*, în „Ortodoxia”, XV (1963), nr. 3-4, p. 473. Vezi și pr. conf. dr. Viorel Sava, *Inovațiile în cult – singularizare liturgică*, în „Analele Științifice ale Universității «Al. I. Cuza» din Iași”, serie nouă, tom V, Teologie, 1999-2000, p. 75.

este vindecată și înnoită până acolo încât, în final, va fi „*un cer nou și un pământ nou*“ (II Petru 3, 13; Apocalipsa 21, 1).

Această definiție a cultului divin este una dintre cele mai inspirate alături de cea dată de Nicolae Cabasila cuprinsă în titlul comentariului său la Tainele încorporării în Hristos și în Biserică²⁶.

Din Noul Testament aflăm că Mântuitorul Hristos își folosea adesea mâinile ca să împlinescă diferite lucrări: a binecuvântat, a frânt pâinea și a împărțit-o ucenicilor, a arătat spre păsările cerului și spre crinii țării, a întins mâna slavator lui Petre care se afunda în mare, a spălat picioarele ucenicilor, a ridicat din moarte etc., dar s-a și atins de cei bolnavi ca să-i vindece. Iată câteva exemple: „Ieșind (Iisus) din părțile Tirului, a venit prin Sidon, la marea Galileii, prin mijlocul hotarelor Decapolei. Și I-au adus un surd, care era și gângav, și L-au rugat ca *să-și pună mâna peste el*. Și luându-l din mulțime, la o parte, *Și-a pus degetele în urechile lui și, scui-pând, S-a atins de limba lui (se înțelege cu mâna)*. Și privind la cer, a sus-pinat și a zis lui: *Effattà!*, ceea ce înseamnă: Deschide-te! Și urechile lui s-au deschis, iar legătura limbii lui s-a dezlegat, și vorbea bine“ (Marcu 7, 31-35). În Evanghelia după Ioan, în capitolul 9, ne este relatată vindecarea orbului din naștere în zi de sâmbătă, text citit în Duminica a 6-a după Paști, la Sfânta Liturghie. Din versetul 6 aflăm că Mântuitorul „a scuipat jos și a făcut tină din scuipat și a uns cu tină ochii orbului“. După ce orbul a mers la scăldătoarea Siloamului, trimis fiind de Hristos, și s-a spălat, s-a vindecat

26. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, traducere, introducere și note de Pr.prof. dr. Teodor Bodogae, în vol. „Scrieri. Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și Despre viața în Hristos“, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1989. Tâlcuind Tainele încorporării în Hristos, Botezul, Mirungerea și Euharistia, Nicolae Cabasila, în mod inspirat și-a numit comentariul *Despre viața în Hristos* lăsându-ne să înțelegem că în Biserică, prin Sfintele Taine, experimentăm viața *în Hristos* și *cu Hristos*. Acest mod de a gândi reflectă, de fapt, teologia paulină referitoare la Botez exprimată în Epistola către Galateni 3, 27 („*Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat*“) asimilată liturgic în ritualul acestei Taine. Acest fapt nu este valabil doar în cazul Botezului, ci el se aplică tuturor Tainelor pe care le primim în Biserică. De exemplu, în rugăciunea citită de preot în taină, în timpul imnului Heruvic, acesta se roagă zicând: „[...] învrednicește-mă pe mine, cel ce *sunt îmbrăcat* cu harul preoției, să stau înaintea Sfintei Mese acesteia“ (*Liturghier*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2012, p. 159); ceea ce înseamnă că prin Hirotonie preotul este interiorizat preoției lui Hristos așa cum, prin Botez, este interiorizat vieții lui Hristos sau vieții în Hristos. Extinzând, prin analogie, putem afirma că toată rugăciunea Bisericii este viață în Hristos și cu Hristos. Cu alte cuvinte, cultul divin ortodox poate fi definit ca *viață în Hristos*.

de orbire. Deci Hristos Își puna mâinile peste cei suferinzi ca să-i vindece. Gestul așezării mâinilor, cu scopul de a vindeca trupește și sufletește, l-a încredințat Hristos ucenicilor săi, și mai ales Bisericii: „Celor ce vor crede, spune Mântuitorul, vor urma aceste semne: în numele Meu demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi, șerpi vor lua în mână și chiar ceva dătător de moarte de vor bea, nu-i va vătăma, *peste cei bolnavi își vor pune mâinile și se vor face sănătoși*“ (Marcu 16, 16-18). Ideea este exprimată și într-o rugăciune citită pentru cei aflați în suferință, cuprinsă într-un capitol special din *Molitfelnic*, intitulat: *Rugăciuni la felurite neputințe și boli*²⁷, rugăciune precedată de următoarea însemnare tipiconală: *preotul pune mâna pe capul celui bolnav, zicând această rugăciune*: „Harul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cel dat Sfinților Săi ucenici și Apostoli, zicând: *pe bolnavi mâinile veți pune și bine le va fi*, și printr-înșii este dat și nouă nevrednicilor slujitorilor Săi, acest har, prin mine smeritul și nevrednicul preot, să te tămăduiască pe tine, fiule și fratele nostru cel duhovnicesc de toată boala și neputința sufletească și trupească ce te-a cuprins, și să te dăruiască Bisericii Sale întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, bine umblând și făcând poruncile lui Dumnezeu, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin“²⁸.

În practică întâlnim situații în care unii credincioși, aflați în diferite neputințe, solicită preotului să-și pună mâna peste ei, chiar fără a rosti o rugăciune, iar la slujbele arhieresti lucrul acesta este și mai evident, credincioșii îmbulzindu-se efectiv ca episcopul să-și pună mâinile peste ei, fapt ce scoate în evidență credința în puterea vindecătoare încredințată de Hristos preoției, putere manifestată prin gestul punerii mâinilor. În vechime, în finalul Sfintei Liturghii, credincioșii, în timp ce se retrăgeau de la slujbă, treceau pe sub mâinile episcopului, ridicate în semn de binecuvântare²⁹, dar și pentru vindecare am putea să adăugăm. Acest gest este păstrat până astăzi în practica liturgică romano-catolică³⁰.

27. *Molitfelnic*, p. 375-385.

28. *Ibidem*, p. 381.

29. Pr. prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 225; *Constituțiile apostolice*, VIII, 15, la Diacon Ioan I. Ică jr., în *Canonul Ortodoxiei*, I, *Canonul apostolic al primelor secole*, Ed. Deisis/Stavropoleos, Sibiu, 2008, p. 754-755; P. Lebedev, *Liturgica sau explicarea serviciului divin*, trad. și prelucrarea de ic. N. Filip, București, 1899, p. 276.

30. *Liturghierul roman* conține un capitol special cu rugăciuni rostite de preot (sau episcop) asupra poporului în diferite ocazii – *Liturghierul roman*, orânduit după Decre-

Reținem, așadar, din exemplele scripturistice, din rugăciuni și din practică faptul că una dintre semnificațiile primare ale gestului punerii mâinilor, și nu una fără importanță, este cea *de vindecare*.

Ce legătură au toate acestea cu Sfintele Taine vom arăta în continuare.

c) „*Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit...*“

Cercetând ritualul actual al Sfintelor Taine, așa cum este el reflectat de cărțile de cult, vom remarca, fără efort, că se face referire uneori la mâinile lui Dumnezeu, iar alte ori sunt chemate ca ele să lucreze în cadrul Tainelor spre înnoirea și vindecarea celor pentru care sunt săvârșite Tainele.

Rânduiala dinaintea Sfântului Botez, numită *Rugăciune la facerea catehumenului sau a celui chemat la botez*, are, între altele, și următoarea prescripție tipiconală: după ce candidatul este dezbrăcat de hainele obișnuite, rămânând numai în cămașă, „preotul îndată să sufle de trei ori, în chipul crucii, pe fața lui, însemnându-l de trei ori la frunte, la gură și la piept, și zicând la fiecare închinare: *Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit* (Psalmul 118, 73), *punând mâna pe capul lui*, zice rugăciunea aceasta: În numele Tău, Doamne, Dumnezeu adevărului, și al Unuia-Născut Fiului Tău și al Duhului Tău celui Sfânt, *pun mâna* mea peste robul Tău acesta (N), care s-a învrednicit a scăpa către numele Tău cel sfânt și a se păzi sub acoperământul aripilor Tale“³¹. E lesne de înțeles că intenția alcătuitorului slujbei nu a fost aceea de a ne aminti, pur și simplu, de actul creației, ci de a arăta că Botezul este înnoire, sau o nouă creație, și *vindecare*. De altfel, interpretările care s-au dat gestului ritual al suflării în chipul crucii peste fața celui care a venit să primească Botezul confirmă din plin acest lucru...³².

La Taina Cununiei, a treia rugăciune din cadrul slujbei sună în felul următor: „Dumnezeule cel sfânt, care din țărână ai făcut pe om și din coasta lui ai făcut femeie și ai însoțit-o lui spre ajutor, pentru că așa a plăcut slavei Tale, să nu fie omul singur pe pământ, Însuși și acum, Stăpâne, *întinde*

tul Sfântului Conciliu Ecumenic Vatican II promulgat cu autoritatea papei Paul al VI-lea, Arhiepiscopia Romano-Catolică de București, 1993, p. 508-512.

31. *Molitfelnic*, p. 32.

32. Pr. prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 298; Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesaloniceului, *Pentru Sfintele Taine*, 62, în *vol. cit.*, I, p. 110-111.

mâna Ta din sfântul Tău locaș și unește pe robul Tău (N) cu roaba Ta (N), pentru că de către Tine se însoțește bărbatul cu femeia...³³. Se amintește de actul creației, dar nu-l repetă pe acela și nici nu se confundă cu acela, pentru că realitatea rezultată este nouă și vindecată, cei doi vor fi un singur trup³⁴ din momentul Cununii, iar relația dintre ei nu va mai fi una păcătoasă. Deci, și de această dată, mâna lui Dumnezeu, atingându-se de bărbat și de femeie, crează din nou și *vindecă*.

Înainte de a se oficia proscomidia preotul săvârșește *Rânduiala pregătirii sfințiților slujitori*, numită și rânduiala închinării la sfintele icoane. Această rânduială are în finalul ei, înainte de apolis, următoarea rugăciune: „Doamne, *trimite mâna Ta din înălțimea Sfântului Tău locaș* și mă întărește spre slujba ce-mi este pusă înainte, ca, neosândit stând înaintea înfricoșătorului Tău altar, să săvârșesc Jertfa cea fără de sânge. Că a Ta este puterea și slava în vecii vecilor. Amin³⁵. Această rugăciune arată, de la început, că Sfânta Liturghie este săvârșită de Dumnezeu, preotul făcând vizibil, prin acte, gesturi și cuvinte, ceea ce Dumnezeu împlinește în chip nevăzut. Credința aceasta este exprimată și în rugăciunea din timpul Heruvicului: „...că Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți, *Hristoase Dumnezeule*...³⁶. Sfântul Ioan Gură de Aur

33. *Molitfelnic*, p. 94.

34. În Evanghelia după Matei citim: „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup. Așa încât nu mai sunt doi, ci un trup. Deci, ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă“ (19, 5-6; Vezi și Facere 2, 24). Ca să ne dăm seama de importanța acestui fapt este suficient să amintim că ideea exprimată de Sfântul Matei este preluată de fiecare din cele două rugăciuni mari de la începutul slujbei de Cununie. În prima, citim: „Dumnezeule cel preacurat și ziditorule a toată făptura, Care, din iubirea Ta de oameni, ai prefăcut coasta strămoșului Adam în femeie și i-ai binecuvântat pe dânșii și ai zis: creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul; și pe amândoi i-ai arătat un trup prin însoțire; căci pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup, și pe care Dumnezeu i-a unit omul să nu-i despartă“. În a doua, citim: „...Însuși Stăpâne, Cel ce dintru început ai zidit pe om și l-ai pus pe dânsul ca pe un stăpân al făpturii și ai zis: nu este bine să fie omul singur pe pământ; să-i facem lui ajutor dintr-însul; și, luând una din coastele lui, i-ai zidit femeie, pe care văzând-o Adam a zis: «iată acum os din oasele mele și trup din trupul meu; aceasta se va numi femeie, căci din bărbatul ei s-a luat; pentru aceasta, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup; și pe care Dumnezeu i-a unit omul să nu-i despartă»...“ – *Molitfelnic*, p. 89, 91.

35. *Liturghier*, p. 112-113.

36. *Ibidem*, p. 160.

spune că Dumnezeu împrumută mâinile, vocea, gesturile preotului ca să facă văzute și auzite cele împlinite de El în chip nevăzut și tainic³⁷. La îmbrăcarea veșmintelor, la mânecuța mâinii stângi, preotul rostește rugăciunea: „*Mâinile Tale* m-au făcut și m-au zidit; înțeleptește-mă și voi învăța poruncile Tale³⁸”, text luat din Psalmul 118, 73, arătând că în Liturghia pe care o va săvârși, prin harul preoției cu care este îmbrăcat, participă la lucrarea de re-zidire și vindecare a lumii realizată de Hristos prin Sfânta Liturghie. În finalul Sfintei Liturghii, are loc ritualul împărtășirii preoților și credincioșilor. Înainte de acest ritual se citește, în taină, o rugăciune care arată că Cel care a adus Jertfa și a și primit-o este și Cel ce împarte sau Se împarte de pe Sfântul Disc și din Sfântul Potir. Iată ce spune această rugăciune: „Ia aminte, Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, din sfânt locașul Tău și de pe scaunul slavei împărăției Tale și vino ca să ne sfințești pe noi, Cel ce sus împreună cu Tatăl șezi și aici, în chip nevăzut, împreună cu noi ești. Și ne învrednicește, *prin mâna Ta cea puternică*, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge și, prin noi, la tot poporul³⁹. Având în vedere toate aceste sublinieri înțelegem de ce Nicolae Cabasila atunci când se referă la această slujbă o numește *Dumnezeiasca Liturghie*⁴⁰ sau *Dumnezeiasca lucrare*, pentru că ea doar în chip formal este săvârșită de preot, în chip real, însă, este săvârșită de Hristos. *Liturghierul* ortodox și-a însușit această viziune și a exprimat-o în titlurile Sfintelor Liturghii, respectiv: *Dumnezeiasca Liturghie* a celui între sfinți părintelui nostru Ioan Gură de Aur⁴¹, *Dumnezeiasca Liturghie* a celui între sfinți părintelui nostru Vasile cel Mare⁴² și *Dumnezeiasca Liturghie* a Darurilor înainte-sfințite, numită și a Sfântului Grigorie Dialogul⁴³.

37. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur*, trad. de diacon Gheorghe Băbuț, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1994, p. 251.

38. *Liturghier*, p. 115.

39. *Ibidem*, p. 185.

40. Nicolae Cabasila, *op. cit.*

41. *Liturghier*, p. 135.

42. *Ibidem*, p. 209.

43. *Ibidem*, p. 289. Un studiu amplu și deosebit de valoros despre evoluția *Liturghierului* și a conținutului lui, vezi pr. drd. Lucian Petroaia, *Liturghierul românesc. Studiu liturgic*, teză de doctorat alcătuită sub îndrumarea științifică a pc. pr. prof. dr. Nicolae D. Neșcu și susținută la Facultatea de Teologie „Iustinian Patriarhul” a Universității București, nepublicată, București, 2009, 316 p.

În rânduiala a trei Sfinte Taine întâlnim aceeași realitate a prezenței mâinii lui Dumnezeu, dar exprimată prin gestul ritual al punerii mâinilor preotului sau episcopului. Gestul liturgic uneori susține și întărește textul liturgic, alteleori îl confirmă vizualizându-l, iar alteleori îl înlocuiește. Așa se întâmplă, spre exemplu, în Postul Mare, la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, în cadrul căreia preotul săvârșește o mulțime de gesturi și mișcări rituale „nimic zicând“ pentru că însăși săvârșirea lor este un mod de rostire. Așa se întâmplă și în cadrul unor Sfinte Taine.

Este știut faptul că în Biserica primară Taina Mirungerii a cunoscut două forme de administrare: prin ungere și prin *punerea mâinilor*⁴⁴. Cele două forme au coexistat un timp, în cele din urmă impunându-se definitiv cea dintâi. Despre uzul celeilalte avem mărturii chiar în veacul apostolic. Mergând la Efes, în cea de-a treia călătorie misionară, Sfântul Pavel a aflat câțiva ucenici pe care i-a întrebat: „Primit-ați voi Duhul Sfânt când ați crezut? Iar ei au zis către el: Dar nici n-am auzit că este Duhul Sfânt“. Peste aceștia, după ce i-a botezat în numele Domnului Iisus și-a pus mâinile și „Duhul Sfânt a venit asupra lor și vorbeau în limbi și prooroceau“ (Fapte 19, 2-6). Gestul este întâlnit, de asemeni, în Taina Pocăinței unde, preotul duhovnic, când rostește rugăciunea de dezlegare: „Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu harul și cu îndurările iubirii Sale de oameni...“, așează mâna sa pe capul penitentului⁴⁵. Același gest apare la hirotonia diaconului și a preotului, episcopul așezând mâinile pe capul candidatului⁴⁶. La hirotonia episcopului, gestul așezării mâinilor este însoțit de așezarea Sfintei Evanghelii pe capul candidatului. Așezarea Evangheliei pe capul primitorului este întâlnită și în partea finală a Tainei Sfântului Maslu. Preoții slujitori țin Evanghelia deschisă „deasupra capului celui bolnav“, iar

44. PS dr. Laurențiu Streza, *op. cit.*, p. 34-36; Vezi și: Thomas A. Marsh, *Confirmation in Scripture*, în *The New Dictionary of Sacramental Worship*, Editor: Peter E. Fink S.J., The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1990, p. 252-260; Idem, *Confirmation, History of*, în *dict. cit.*, p. 260-267; A. Brandt Henderson, *Confirmation, Ministers of*, în *dict. cit.*, p. 267-270; Jean C. Zidler, *Anointing, Post-Baptismal*, în *dict. cit.*, p. 56-57; Adrien Nocent, O.S.B., *Christian Initiation During the First Four Centuries*, în *Handbook for Liturgical Studies*, volume IV, *Sacraments and Sacramentals*, editor Anscar J. Chupungo, O.S.B., The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1997, p. 5-28; Stefano Parenti, *Christian Initiation in the East*, în *vol. cit.*, p. 29-48

45. *Molitfelnic*, p. 74-75.

46. *Arhieraticon*, p. 74, 79.

protosul (cel dintâi dintre slujitori) citește ultima rugăciune a slujbei în care se afirmă că mâna vindecătoare dar nevăzută a lui Dumnezeu este ascunsă în Sfânta Evanghelie: „Împărate Sfinte, îndurate și mult milostive Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu Celui viu, Care nu voiești moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu, *nu pun mâna mea cea păcătoasă* peste capul celui ce a venit la Tine cu pocăință și cere de la Tine prin noi iertare păcatelor, ci pune *mâna Ta cea puternică și tare, ce se află în această Sfântă Evanghelie*, pe care slujitorii cei împreună cu mine o țin deschisă pe capul robului Tău (N)...“⁴⁷.

d) „Mâinile lui le întinde spre lucrarea poruncilor Tale“

Anumite gesturi rituale, ca și unele rugăciuni, arată că prin intermediul Sfințelor Taine persoana umană este vindecată și restaurată, cu toată alcătuirea ei, în vocația primară, aceea de a sluji și a preamări pe Dumnezeu.

În rânduiala Sfântului Botez se păstrează astăzi două ungeri, prima cu untdelemn sfințit, înainte de afundarea în apa Botezului, a doua cu Sfântul și Marele Mir, după ieșirea din apele Botezului. În trecutul Bisericii documentele menționează existența a trei ungeri baptismale⁴⁸, două prebaptismale, cu untdelemn sfințit, și a treia postbaptismală, cu Sfântul Mir. Potrivit precizărilor tipiconale din *Molitfelnic*, ungerea cu „untdelemnul bucuriei“ se face pe piept: *Spre tămăduirea sufletului*; pe spate: *Și a trupului*; la urechi: *Spre ascultarea credinței*; la mâini: *Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit*; la picioare: *Ca să umble pe căile Tale*⁴⁹. Cu privire la ungerea cu Sfântul și Marele Mir, avem următoarea precizare tipiconală: „Și, după

47. *Molitfelnic*, p. 166-167.

48. Sfântul Ioan Gură de Aur pomenește de o ungere baptismală în două etape, prima având loc îndată după unirea cu Hristos, când episcopul sau preotul înseamnă fruntea candidatului cu untdelemn sfințit, în chipul crucii, rostind formula: Se unge robul lui Dumnezeu (N) în numele Tatălui..., a doua avea loc în seara următoare, imediat înaintea Botezului, aceasta fiind o ungere completă a trupului cu untdelemn sfințit, săvârșită de regulă de diaconi, în cazul bărbaților, și de diaconițe, în cazul femeilor – Jean Chrysostom, *Huit catèchèses baptismales inédites*, introd., texte critique, trad. et notes de Antoine Wenger, coll. „Sources chrétiennes“, 50, Paris, 1957, *Catèchèse II^{em}*, p. 145-147 la PS Laurențiu Streza, *op. cit.*, p. 67; A doua etapă a ungerii este menționată și de Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza a II-a Mistagogică, Despre Botez*, 2, în *vol. cit.*, p. 348.

49. *Molitfelnic*, p. 40.

rugăciune (rugăciunea Tainei Sfântului Mir), unge cu luare-aminte pe cel botezat cu Sfântul Mir, făcând chipul crucii: la frunte, la ochi, la nări, la gură, la amândouă urechile, pe piept, pe spate, la mâini și la picioare, zicând: Pecetea darului Sfântului Duh⁵⁰. În timpul celei de-a patra rugăciuni de exorcizare, din rânduiala de Rugăciune la facerea catehumenului, „preotul suflă asupra lui (candidatului) de trei ori, și-l însemnează, binecuvântându-l, iarăși de trei ori, la frunte, la gură și la piept, zicând: „Depărtează de la dânsul...“⁵¹. În esență cele trei momente, constituite din gesturi rituale și rugăciuni, au aceleași semnificații, să reșeze părțile principale ale trupului celui care se botează în demnitatea de slujitoare a lui Dumnezeu. Iată ce spune despre toate acestea Sfântul Chiril al Ierusalimului: „Mai întâi ați fost unși pe frunte, ca să fiți sloboziți de rușinea pe care primul om călcător de poruncă o purta pretutindeni și ca să priviți ca în oglindă, cu fața descoperită, slava Domnului. Apoi ați fost unși la urechi, ca să dobândiți auz în stare să asculte tainele dumnezeiești; despre astfel de urechi zicea Isaia: *«Domnul mi-a adăugat mie ureche ca să aud»* (50, 5), iar Domnul Iisus în Evanghelie zice: *«Cel care are urechi de auzit, să audă»* (Matei 11, 15). Apoi ați fost unși la nări, ca să spuneți după ce ați primit dumnezeiescul Mir: *«Printre cei ce se mântuiesc suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos»* (II Corinteni 2, 15). După aceasta pe piept, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului, îmbrăcând platoșa dreptății (Efeseni 6, 11, 14). Căci după cum Hristos, după Botez și după pogorârea Sfântului Duh, S-a dus și S-a luptat cu potrivnicul, tot așa și voi, după ce ați fost botezați și ați fost unși cu Sfântul Mir, îmbrăcați fiind cu toată armura Sfântului Duh, stați împotriva puterii celei potrivnice și o biruiți zicând: *«Toate le pot în Hristos, Care mă întărește»* (Filipeni 4, 13)⁵².

Referindu-se la ritualul suflării și la cel al însemnării cu Sfânta Cruce la părțile principale ale trupului, Sfântul Simeon al Tesalonicului spune: „Așadar, suflând de trei ori preotul peste cel chemat și însemnându-l de trei ori cu mâna, cu semnul Crucii, zicând: «Mântuitorule, mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit“, la frunte, precum am zis mai înainte, însemnează că acolo este starea minții, la gură pentru cuvântare și la inimă pentru

50. *Ibidem*, p. 43.

51. *Ibidem*, p. 27.

52. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza a III-a Mistagogică, Despre ungerea cu Sfântul Mir*, 3, în *vol. cit.*, p. 352-353.

că acolo se află sălașul vieții⁵³. Iar în alt loc, zice: „Se însemnează întâi la frunte, pentru ca să se sfințească la minte cel ce se botează, fugind de înșelăciune. A doua oară la gură, pentru ca prin cuvânt să se sfințească și să mărturisească adevărul. Iar a treia oară la piept, ca să fie curat cu inima și să vadă pe Dumnezeu, și nimic să nu ascundă, ci să viețuiască și să rămână întru Dânsul⁵⁴. La Sfântul Ambrozie al Milanului găsim menționat un ritual, aflat în uz în Apus în vremea lui, cunoscut sub numele de *ritualul* sau *ceremonia deschiderii urechilor* prin atingerea lor de către săvârșitorul Tainei. Acest ritual face trimitere clară la lucrarea vindecătoare a Tainei Botezului. În tâlcuirea sa, Sfântul Ambrozie spune: „Așadar, deschideți-vă urechile și bucurați-vă de mireasma cea bună a vieții veșnice revărsată asupra voastră prin darul tainelor; v-am făcut să înțelegeți acest lucru când, săvârșind noi ritualul deschiderii urechilor, rosteam: «*Effatà*, adică: deschide-te!», ca oricine va să vină la har, să cunoască ce va fi întrebat, să fie dator să țină minte ce să răspundă. Acest rit l-a săvârșit Hristos, precum citim în Evanghelie, când a tămăduit pe un mut, i-a atins gura, pe de o parte, ca să-i deschidă gura prin sunetul glasului pătrunzător, pe de altă parte, fiindcă asemenea atingere era potrivită față de un bărbat, dar nu față de o femeie⁵⁵.

Ideea care străbate de la un capăt la altul atât ritualul, cât și interpretările care i s-au dat, este aceea de sănătate (însănătoșire, vindecare) a sufletului și a trupului și de sfințire a lor prin împlinirea celor bine plăcute lui Dumnezeu. „Botezul, spune un teolog contemporan, ne introduce într-o nouă viață, în comuniune cu Dumnezeu și unii cu alții... În această nouă viață, boala și moartea nu mai au asupra noastră aceeași putere, căci au fost biruite. Boala și moartea continuă să existe, dar nu mai marchează sfârșitul existenței noastre, ci o trecere spre viața veșnică, o mutare în Împărăție. Așa cum Hristos a murit și iarăși a înviat, tot așa și noi vom muri și vom învia. În Hristos, înfrângerea noastră cea mai de pe urmă este preschimbată în biruință... Prin urmare, Botezul este taina paradigmatică a vindecă-

53. Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, *op. cit.*, p. 110.

54. *Ibidem*, p. 111.

55. Sfântul Ambrozie al Milanului, „*De Mysteriis*“, *Despre Sfintele Taine*, I, 3-4, traducere, introducere și note de preot prof. dr. Ene Braniște, în vol. „Sfântul Ambrozie. Scrieri. Partea a doua“, în „Părinți și Scriitori Bisericești“, 53, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 9-10.

rii. Omenirea căzută este rezidită; păcatele noastre sunt iertate; chipul lui Dumnezeu din noi este restaurat; comuniunea reală, intensă, cu Dumnezeu, stricată prin păcat, este iarăși făcută posibilă. Boala și moartea, care odinioară au stăpânit viața noastră, sunt învinse, în sensul că ele, asemenea crucii, au devenit un instrument al biruinței, o trecere în Împărăție... Prin Botez suntem vindecați și suntem însărcinați să aducem această slujire tămăduitoare lumii care ne înconjoară, familiei noastre, apropiaților noștri și la toți cei pe care îi întâlnim⁵⁶.

În rugăciunea a șasea din rânduiala Sfântului Maslu citim următoarele: „...Treci cu vederea ca un Dumnezeu, Care nu ții minte răul, toate păcatele lui. Izbăvește-l pe el de chinul cel de veci. *Gura lui o umple de lauda Ta. Buzele lui le deschide spre slăvirea numelui Tău. Mâinile lui le întinde spre lucrarea poruncilor Tale. Picioarele lui le îndreptează spre vestirea Evangheliei Tale. Toate mădularele și gândirea lui, întărește-le cu harul Tău...*”⁵⁷. Care să fie sensurile acestui fragment de rugăciune? Mai întâi, el exprimă relația profundă dintre Botez și Maslu privite și înțelese ca taine ale vindecării, în pofida faptului că, în mod obișnuit considerăm doar Maslu taină a vindecării, în timp ce Botezul este socotită în rândul Tainelor de incorporare în Biserică. Totodată, acest text arată că dezechilibrul fizic este urmarea căderii din vocația primară de a sluji lui Dumnezeu cu tot potențialul nostru. Primul text al Evangheliei, luat din relatarea Sfântului Luca, subliniază și el acest fapt: „Să iubești (și să slujești *n.n.*) pe Domnul Dumnezeuul tău din *toată inima ta* și din *tot sufletul tău* și din *toată puterea ta* și din *tot cugetul tău...*” (Luca 10, 27). Concluzia firească rezultată de aici este aceea că redobândirea sănătății prin Taina Sfântului Maslu nu este altceva decât redobândirea sănătății sufletului și a trupului (cu toate mădularele lui) dăruită nouă prin botez. Dealtfel, însemnările din *Molitfelnic* îndeamnă pe cel ce voiește să primească Sfântul Maslu să se mărturisească de păcatele sale⁵⁸, adică să înnoiască întru sine Botezul și roadele lui. Acesta este și sensul aceleiași rugăciuni care, în continuare, face trimitere la sănătatea sufletului: „...Că Tu ești Dumnezeuul nostru, Care, prin Sfinții

56. Paul Meyendorff, *Taina Sfântului Maslu. Ungerea bolnavilor*, traducere, prefață și note Cezar Login, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 27-28. Idem, *The Anointing of the Sick*, St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, New York, 2009, p. 21-23.

57. *Molitfelnic*, p. 162.

58. *Molitfelnic*, p. 126.

Tăi Apostoli, ne-ai poruncit nouă, zicând: oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în ceruri și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în ceruri. Și iarăși (cu sensul de insistență asupra ideii *n.n.*): cărora veți ierta păcate, se vor ierta lor, și cărora le veți ține, ținute vor fi...⁵⁹. În aparență aceste două fragmente nu au nici o legătură tematică între ele, deși ele vin unul în continuarea celuilalt. În realitate, însă, aceste texte constituie o adevărată “strategie”, un adevărat “proiect” de tămăduire a celor aflați în suferință.

Dar nu numai Botezul și Maslul vindecă sufletele și trupurile noastre.

În mod obișnuit afirmăm că Sfânta Împărtășanie ni se dă spre iertare de păcate și spre viață veșnică. Așa spunem și în formula de administrație: „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N), cu Cinstitul Trup și Sfântul Sânge al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin”⁶⁰. Spre viața aceasta pământească cerem și primim „pâinea cea de toate zilele” sau „spre ființă” (Matei 6, 11), spre viața veșnică cerem și primim „pâinea care s-a coborât din cer”, „pâinea cea vie” (Ioan 6, 51) care este Trupul lui Hristos. Dar pâinea aceasta care se dă spre iertarea păcatelor și spre viața de veci ni se dă totodată și spre sănătatea sufletului și a trupului. *Testamentul Domnului* ne sugerează faptul că, în veacurile III-V, când a fost redactată această scriere, ca și în alte scrieri din aceeași categorie, cunoscute sub titlul generic de *Rânduielei bisericești*⁶¹, o altă formulă liturgică însoțea administrarea Sfintei Împărtășanii: „...cel ce dă Împărtășania, spune *Testamentul*, să zică: *Trupul lui Iisus Hristos, Duhul Sfânt, spre sănătatea sufletului și a trupului*. Și cel ce primește să răspundă: Amin”⁶². Chiar dacă această formulă a fost înlocuită în timp, rămâne până astăzi în toate cele trei Sfinte Liturghii credința, exprimată în rugăciune, că Sfânta Împărtășanie ni se dă spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, dar și spre sănătatea sufletelor și a trupurilor.

59. *Ibidem*, p. 162.

60. *Liturghier*, p. 195.

61. *Testamentul Domnului nostru Iisus Hristos*, ediție bilingvă, traducere, note și studiu introductiv de pr. dr. Nicolae Achimescu, *Studiu introductiv*, Ed. Polirom, Iași, 1996, p. 5-9.

62. *Ibidem*, II, 10, p. 173. Vezi și *Testamentul sau cuvintele pe care înviind din morți Domnul nostru le-a spus Sfinților Săi Apostoli și care au fost scrise în opt cărți prin Cleme-nt Romanul, ucenicul lui Petru*, la diacon Ioan I. Ică jr., *op. cit.*, p. 828.

În Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, în rugăciunea plecării capetelor, așezată înaintea ritualului împărtășirii, preotul, în taină, cere lui Dumnezeu: „Tu, deci, Stăpâne, pe cele ce stau înaintea noastră, a tuturor, spre bine le întocmește, după trebuința deosebită a fiecăruia: cu cei ce călătoresc pe uscat, pe ape și prin aer împreună călătorește, *pe cei bolnavi îi tămăduiește*, Cel ce ești Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre”⁶³. Cererea care vizează vindecarea sufletului și al trupului apare exprimată și în a treia rugăciune rostită înainte de împărtășire: „Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărtășirea cu Sfintele Tale Taine, Doamne, ci spre tămăduirea sufletului și a trupului”⁶⁴.

La Liturghia Sfântului Vasile cel Mare cereri de sănătate se fac chiar în cadrul anaforalei, în rugăciunea citită de preot, în taină, în timpul axionului. Aici se fac cereri speciale pentru diferite trebuințe: „Pe cei bătuiți de duhuri necurate îi slobozește; cu cei ce călătoresc pe uscat, pe ape și prin aer, împreună călătorește; văduvelor le ajută; pe orfani îi apără; pe cei robiți îi izbăvește; *pe cei bolnavi îi tămăduiește*”⁶⁵, pentru că El, Dumnezeu, Cel Căruia ne adresăm, este „ajutătorul celor fără de ajutor, nădejdea celor fără de nădejde, izbăvitorul celor înviforați, limanul celor ce călătoresc pe ape, *Doctorul celor bolnavi*”⁶⁶. În rugăciunea de mulțumire din timpul ecteniei „Drepti primind dumnezeieștile...” preotul se roagă ca Sfânta Împărtășanie să ne fie „...spre credință neînfruntată, spre dragoste nefățarnică, spre desăvârșirea înțelepciunii, *spre tămăduirea sufletului și a trupului...*”⁶⁷.

Și mai interesant ne apare textul Rugăciunii întâi pentru credincioși din Liturghia Darurilor mai înainte sfințite care are asemănări evidente cu rugăciunile și ritualurile baptismale menționate mai sus. Și aceasta pe bună dreptate, dacă avem în vedere faptul că întreaga perioadă pre-pascală, cu postul și cu rânduielile ei de slujbă, a avut inițial un conținut baptismal. Iată ce spune această rugăciune: „Dumnezeule cel mare și lăudat, Care, prin moartea cea de viață făcătoare a Hristosului Tău, din stricăciune în stricăciune ne-ai mutat, liberează toate simțirile noastre din amorțirea patimilor, punându-le lor povățuitor bun cugetul cel dinlăuntru; și ochiul să

63. *Liturghier*, p. 184.

64. *Ibidem*, p. 189.

65. *Ibidem*, p. 258-259.

66. *Ibidem*, p. 259.

67. *Ibidem*, p. 275.

fie ferit de toată vederea vicleană, auzul nestrăbătut de cuvinte deșarte, iar limba curată de vorbe necuviincioase. Curățește buzele noastre, cu care Te laudăm pe Tine, Doamne; fă ca mâinile noastre să fie ferite de rele și să lucreze numai cele bineplăcute Ție, toate mădularele și cugetul nostru întărindu-le cu harul Tău⁶⁸.

În prima rugăciune din cele douăsprezece citite înainte de primirea Sfintei Împărtășanii, alcătuite de Sfântul Vasile cel Mare, se afirmă că Hristos „ridică păcatele lumii și *tămăduiește neputințele oamenilor*“⁶⁹ și se cere ca, din pricina împărtășirii cu nevrednicie, să nu ajungem „*neputincioși cu sufletul și cu trupul*“⁷⁰, făcându-se trimitere la cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care zice: „Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie (Trupul și Sângele Domnului *n.n.*), osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit“ (I Corinteni 11, 29-20). În cea de-a doua rugăciune, din aceeași grupă de rugăciuni, alcătuită de Sfântul Ioan Gură de Aur, cerem ca Sfânta Împărtășanie să ne fie „spre sfințire și spre luminare, spre *însănătoșirea sufletului și a trupului*...“⁷¹. Ideea se repetă și în a șasea rugăciune, alcătuită de Sfântul Vasile cel Mare în care cerem ca „Sfintele Taine să ne fie spre *tămăduire* și curățire...“⁷²; în rugăciunea a zecea, alcătuită de Sfântul Ioan Gură de Aur, cerem ca împărtășindu-ne cu făcătoarele de viață și înfricoșătoarele Taine să ne fie „...spre sfințire, spre tărie, spre vindecare și spre *sănătatea sufletului și a trupului*...“⁷³.

Cererile exprimate în rugăciunile pregătitoare pentru Sfânta Împărtășanie se întemeiază pe credința că Hristos le și împlinește, de aceea în rugăciunile de mulțumire citite după primirea Sfintelor Taine, ideea repetată mai sus apare din nou. Astfel, în prima rugăciune de mulțumire, alcătuită de Sfântul Vasile cel Mare, se reia expresia „spre *tămăduirea sufletului și a trupului*“⁷⁴. În cea de-a treia rugăciune, alcătuită de Sfântul Simeon Metafrastul, modul de exprimare este asemănător celui din rugăciunile Bo-

68. *Ibidem*, p. 312.

69. *Ibidem*, p. 349.

70. *Ibidem*, p. 350.

71. *Ibidem*, p. 351.

72. *Ibidem*, p. 358.

73. *Ibidem*, p. 364.

74. *Ibidem*, p. 368.

tezului și ale Maslului: „...curățește-mi sufletul; sfințește-mi gândurile și întărește-mi oasele; numărul deplin al celor cinci simțuri îl luminează; în întregime mă pătrunde cu frica ta...”⁷⁵. De asemeni, în rugăciunea a patra de mulțumire, alcătuită de Sfântul Chiril al Alexandriei, cerem ca Euharistia să ne fie spre „sănătate și spre veselie”⁷⁶, și în rugăciunea a cincea, adresată Maicii Domnului, ne rugăm pentru „tămăduirea sufletului și a trupului”⁷⁷.

Taina Mărturisirii, așa cum s-a arătat mai sus, este Taina vindecării sufletelor noastre îmbolnăvite de păcat. Este Taina reintegrării noastre în iubirea iertătoare a Tatălui ceresc și în bucuria comuniunii cu cei aflați în casa Tatălui. În Pilda Fiului Risipitor ni se spune că revenirea aceluia în casa Tatălui este înviere și regăsire: „*Aduceți vițelul cel îngrășat și-l junghiați și, mâncând, să ne veselim. Căci acest fu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*” (Luca 15, 23-24). Totodată, Mărturisirea este numită Taina vindecării și pentru aceea că tămăduiește și întărește relația celui care se pocăiește cu Hristos și cu Biserica Sa, relație slăbită din cauza păcatelor. Această vindecare are ca finalitate împăcarea și unirea lui, a penitentului cu Hristos și cu Biserica: „Împacă-l și-l unește pe dânsul, spune rugăciunea finală din rânduiala Spovedaniei, cu Sfânta Ta Biserică în Iisus Hristos, Domnul nostru, cu care împreună Ți se cuvine stăpânire și mare cuviință în veci. Amin.”⁷⁸

Din orice perspectivă am privi Taina Mărturisirii, ea este, prin excelență, Taina iertării păcatelor sau Taina vindecării noastre de boala păcatului. Sfântul Ioan Gură de Aur, însă, și ca el mulți alți Sfinți Părinți, vine și cu o altă perspectivă. El spune că pocăința vindecă, în chip duhovnicesc, și infirmitățile noastre fizice, restaurând simțurile trupului reașezat și el în stare de har. Iată ce spune Sfântul Părinte: „Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ți-ai vindecat mâna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ți-ai vindecat piciorul, care șchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrânate și nici după frumusețe străină, ți-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cântece drăcești, înveți cântece duhovnicești, ai început să vorbești, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni!

75. *Ibidem*, p. 369.

76. *Ibidem*, p. 370.

77. *Ibidem*, p. 371.

78. *Molitfelnic*, p. 74.

Acestea-s semne nemaiauzite⁷⁹. Interpretarea pe care Sfântul Ioan Gură de Aur o dă pocăinței adaugă sensuri noi slujirii la care sunt chemate mădularele trupului nostru față de cele arătate în rugăciunea a șasea din cadrul Tainei Sfântului Maslu.

**e) „Pe bolnavi vă veți pune mâinile
și se vor face sănătoși“ (Marcu 16, 18)**

Când vorbim de slujirea preoțească spunem că aceasta este întreită: de a sfinți, de a învăța și de a conduce (de a îndruma pastoral). Aceste trei aspecte ale slujirii preoțești exprimă de fapt, toate la un loc, puterea de a vindeca încredințată de Hristos, Doctorul sufletelor și al trupurilor, Bisericii Sale, putere manifestată prin preoția sacramentală. Deci, preotul este chemat să vindece. El vindecă pe credincioșii suferinzi trupește și sufletește prin cuvânt, prin Liturghie, prin Taine și ierurgii și prin îndrumarea sau povățuirea pastorală.

Însă cel chemat să vindece trebuie, mai întâi, să fie el însuși vindecat, ca nu cumva să i se spună: „Doctore, vindecă-te pe tine însuși!“.

Vindecarea propriei persoane este un proces continuu și se realizează prin grija permanentă pentru îmbunătățirea vieții duhovnicești. Acest aspect a fost tratat temeinic în literatura românească de specialitate⁸⁰ unde s-a

79. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei. Omilia XXXII*, VIII, traducere, introducere, indici și note de pr. D. Fecioru, în „Părinți și Scriitori Bisericești“, vol. 23, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 405. Într-un alt loc, Sfântul Ioan Gură de Aur vorbește despre vindecarea trupului răspunzând la întrebarea: cum facem *roade vrednice de pocăință*? (Matei 3, 8). El zice: Facem roade vrednice de pocăință: „Dacă vom face fapte bune contrare păcatelor ce-am săvârșit. De pildă: Ai răpit averile altora? Dă-le și pe ale tale! Te-ai desfrânat mult? Depărtează-te și de femeia ta anumite zile, înfrânează-te! Ai ocărât și ai bătut pe cei din jurul tău? Binecuvintează pe cei ce te ocărăsc și fă bine celor ce te bat! Că nu-i de ajuns pentru însănătoșirea noastră să scoatem numai săgeata din trup, ci trebuie să punem și leacuri pe rană. Ai chefuit și te-ai îmbătat mai înainte? Postește și bea numai apă, ca să speli vătămarea pricinuită de chefuri și beție! Te-ai uitat cu ochi poficioși la frumusețe străină? Nu te mai uita deloc la vreo femeie, ca să fii în mai mare siguranță!“ – *Omilii la Matei. Omilia X*, VI, în *col. cit., vol. cit.*, p. 123. Vezi și drd. Liviu Petcu, *Lumina Sfințelor Scripturi (Antologie tematică din opera Sfântului Ioan Gură de Aur)*, Ed. Trinitas, Iași, 2007, p. 525.

80. Pr. prof. dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 177-182; Idem, *Viața lăuntrică a preotului. Importanța ei în pastorație și mijloacele pentru cultivarea ei*, în „Biserica Ortodoxă

accentuat necesitatea pregătirii preotului pentru săvârșirea Sfintei Liturghii și a celorlalte sfinte slujbe, pentru a-și împlini cum se cuvine lucrarea sa învățătoarească și pastoral misionară și pentru a fi capabil să dialogheze cu o societate mereu în schimbare, marcată de secularizare și diversă din punct de vedere cultural, religios, economic, etnic etc. în care el este chemat să activeze.

Pe lângă cele arătate, preotul se vindecă de păcat și își îmbunătățește permanent viața duhovnicească prin Spovedanie. El nu poate vindeca pe alții de păcate până ce nu s-a vindecat el de acestea. Această necesitate, atât pentru preotul care spovedește cât și pentru credincioșii pe care îi spovedește, este arătată și în vechile pravile bisericești. Iată ce spune una dintre ele: „Drept aceea, fiul meu, mai întâi te apucă însuși de sine: pocăiește-te singur și să se apropie mai întâi de tine împărăția cerurilor... Grăbește către părintele tău sufletesc, cazi înaintea lui, mărturisește-i toate ascunsurile sufletului tău, curățește-l, gustă mai întâi toată dulceața milostivirii și a împăcării cu Răscumpărătorul; smerește în post sufletul tău și atunci numai vei putea fără primejdie și cu folos a vindeca neputințele altora. Deci temelia păstoreștii tale îndatoriri întru fapta mărturisirii să fie pocăința ta însuși”⁸¹. Pentru că slujirea pe care o împlinește preotul este

---

Română“, LXXIII (1956), nr. 1-2, p. 123-138; Idem, *Câteva virtuți necesare preotului ca păstor și om*, în „Glasul Bisericii“, XV (1956), nr. 8-9, p. 473-482; Idem, *Despre pregătirea preotului pentru săvârșirea Sfintei Liturghii*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei“, XX (1954), nr. 1-2, p. 13-21; Idem, *Îndrumări către preoți privitoare la datoria și modul de a predica*, în „Mitropolia Olteniei“, XXIX (1977), nr. 7-9, p. 539-554; Idem, *Însemnări despre calitățile religioas-morale ale păstorului, ale Arhimandritului Gherasim*, în „Ortodoxia“, XI (1959), nr. 4, p. 631-632; Idem, *Viața interioară și trăirea religioasă a preotului*, în „Biserica Ortodoxă Română“, XCIX (1981), nr. 7-8, p. 751-769; *Liturghier*, p. 485-495; Arhimandrit Melchisedec Ștefănescu, *Teologia Pastorală*, ediție îngrijită de pr. prof. dr. Viorel Sava și diacon drd. Cezar Pelin, Ed. Doxologia, Iași, 2011, p. 92-114.

81. Al. Sturdza, *Epistole sau scrisori despre datoriile sfintei dregătorii preotești*, trad. rom. de arhim. Filaret Scriban, Iași, 1843, vol. I, p. 110. Vezi și: pr. prof. Ilie Moldovan, *Preotul duhovnic și darul iertării păcatelor*, în „Ortodoxia“, XXXIV (1982), nr. 4, p. 584 ș.u.; Pr. prof. dr. Ene Braniște, *Sfaturi și îndrumări pentru duhovnici în vechile cărți românești de învățătură pentru preoți*, în „Mitropolia Olteniei“, VIII (1956), nr. 10-12, p. 616-627; † Teofil, Episcopul Romanului, *Spovedania clericilor*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei“, XXXI (1956), nr. 10-11, p. 698-702; Pr. Viorel Sava, *Taina Mărturisirii în riturile liturgice actuale*, Ed. Trinitas, Iași, 1999, p. 113-123 și Ediția a II-a, Ed. Trinitas, Iași, 2004, p. 111-118; Idem, *Duhovnicul – părinte pentru fiii săi duhovnicești*, în „Candela

una cerească și viețuirea lui trebuie să fie pe măsură, spune Sfântul Ioan Gură de Aur: „Preoția se săvârșește pe pământ, dar are rânduiala cetelor cerești. Și pe foarte bună dreptate, că slujba aceasta n-a rânduit-o un om sau un înger, sau un arhanghel sau altă putere creată de Dumnezeu, ci Însuși Mântuitorul. Sfântul Duh a rânduit ca preoții, încă pe când sunt în trup, să aducă lui Dumnezeu aceeași slujbă, pe care o aduc îngerii în ceruri. Pentru aceea preotul trebuie să fie atât de curat, ca și cum ar sta chiar în cer, printre puterile îngerești”⁸².

Necesitatea vindecării preotului, ca și el la rându-i să vindece trupește și sufletește pe păstoriții săi, este arătată și de rânduiala Hirotoniei, de unde reiese că însăși Taina Hirotoniei este *taină care vindecă*. Acest fapt este exprimat în epicleza Tainei: „Dumnezeiescul Har, Cel ce totdeauna pe cele *neputincioase le vindecă* și pe cele cu lipsă le împlinește, rânduiește pe...”⁸³.

La hirotonia episcopului, după încheierea Sfintei Liturghii, arhierul cel dintâi care a oficiat hirotonia îmbracă cu mantia pe noul arhieru și-i dă în mână cârja arhierescă, zicând: „Primește toiagul acesta, ca să păstorești turma lui Hristos cea încredințată ție; și celor ascultători să le fie de la tine toiag de reazem și întărire, iar pentru cei neascultători și nestatornici să-l întrebuițezi pe el, ca toiag de deșteptare, toiag de certare”⁸⁴. Am amintit acest moment pentru că el are legătură profundă cu tema prezentată aici.

Cârja sau *toiagul păstoresc* (οὐράβδος, δικανίκιον, *baculus pastoralis*), sau *paterița* (πατερήσσα, πατερίτζα, *crossa*), este un baston înalt, cât un stat de om, din lemn sau metal prețios, frumos împodobit, care la capătul de sus se termină cu doi șerpi afrontați, peste care se suprapune un glob surmontat de o cruce mică. Până în secolul al XVIII-lea, cârja era purtată numai de patriarh și mitropoliți. În prezent ea este purtată de toți arhierii atunci când slujesc. Prototipul cârjei arhieresti este toiagul lui Aaron, care

Moldovei“, III (1994), nr. 11-12, p. 12; Idem, *Preotul duhovnic și Taina Spovedaniei*, în „Teologie și Viață“, III-LXIX (1993), nr. 1-3, p. 25-38.

82. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tratatul despre preoție*, II, 4, în vol. *Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Efrem Sirul. Despre preoție*, traducere, introducere, note și cuvânt înainte de pr. D. Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 57.

83. *Arhieratikon*, p. 74, 79, 97.

84. *Ibidem*, p. 101.

a odrăslit în chip minunat (Numeri 17, 8 și Evrei 9, 4). Exegeza liturgică afirmă faptul că toiagul păstoresc este semnul autorității pastorale, șerpilor care împodobesc partea superioară a acestuia simbolizând înțelepciunea pastorală a arhierelui (Matei 10, 16), iar globulețul cu cruce arată că Hristos a sfârșit prin cruce capetele nevăzuților balauri. În întregimea ei, cârja simbolizează Crucea lui Hristos⁸⁵. Acest din urmă simbolism, însă, trebuie privit mai în profunzime.

În capitolul 21 al cărții Numeri ni se relatează faptul că, în drumul lor spre pământul făgăduinței, israeliții, voind să locuiască pământul lui Edom, au apucat spre Marea Roșie „dar pe drum poporul a început să-și piardă răbdarea. Și grăia poporul împotriva lui Dumnezeu și împotriva lui Moise, zicând: „La ce ne-ai scos din pământul Egiptului, ca să ne omori în pustiu, că aici nu este nici pâine, nici apă și sufletul nostru s-a scârbit de această hrană sărăcăcioasă“. Atunci a trimis Domnul asupra poporului șerpi veninoși, care mușcau poporul, și au murit mulțime de popor din fiii lui Israel. A venit deci poporul lui Moise și a zis: „Am greșit, grăind împotriva Domnului și împotriva ta; roagă-te Domnului ca să depărteze șerpilor de la noi“. Și s-a rugat Moise Domnului pentru popor. Iar Domnul a zis către Moise: „Fă-ți un șarpe de aramă și îl pune pe un stâlp; și de va mușca șarpele pe vreun om, tot cel mușcat care se va uita la el va trăi. Și a făcut Moise un șarpe de aramă și l-a pus pe un stâlp; și când un șarpe mușca vreun om, acesta privea la șarpele cel de aramă și trăia“ (versetele 4-9). Acest șarpe de aramă înălțat pe stâlp preînchipuia pe Hristos înălțat pe cruce pentru iertarea păcatelor oamenilor și pentru mântuirea lor. Că este așa, vedem din Evanghelia după Ioan, unde scrie: „După cum Moise a înălțat șarpele în pustie, tot așa trebuie să se înalțe Fiul Omului“ (Ioan 3, 14)⁸⁶. Înțelesul acestor relatări este unul și același: dacă șarpele de aramă,

85. Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului face această precizare: „Toiagul, zice el, ce ține în mână însemnează puterea Duhului Sfânt, întărirea poporului, păstoriarea și că poate a povățui și a pedepsi pe cei neplecați și a aduna la sine pe cei despărțiți. ... În cele din urmă arată și închipuie crucea lui Hristos și biruința cu care biruim, ne întărim, ne povățuim, ne păstrăm, ne învățăm și ne tragem la Hristos, omorând poftetele, gonind pe vrăjmașul și păzindu-ne de pretutindeni“ – *Pentru Sfânta Liturghie*, 80, în „Tratat asupra...“, vol. I, p. 133. Vezi și pr. dr. Ene Braniște, *Liturgica generală*, 1, ediția a III-a îngrijită de pr. Eugen Drăgoi, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002, p. 257-258.

86. K.A. Kitchen, B.A.Ph.D., *Șarpele de aramă*, în „New Bible Dictionary“, edited by J.D. Douglas, trad. rom. de Liviu Pup și John F. Tipei, Editura „Cartea Creștină“, Ora-

ridicat în pustiu, vindeca pe cei mușcați de șerpi veninoși când priveau spre el, și el închipuia pe Hristos înălțat pe cruce, înfinit mai mult vindecă Hristos cel înălțat pe cruce pe cei care privesc cu credință spre El. Așezate împreună în cârja arhierescă, cele două icoane, șarpele și crucea, arată că slujirea arhierescă, și, prin aceasta, slujirea preoțească în general, are chemarea de a vindeca în biserică pe cei suferinzi trupește și sufletește, prin Sfânta Liturghie și prin Sfintele Taine, prin îndrumarea pastorală și prin cuvânt. Prin alcătuirea ei și prin simbolismul atribuit acestei alcătuiți, cârja arhierescă descoperă și înțelesurile cuvintelor „Pe cei bolnavi vă veți pune mâinile și se vor face sănătoși“.

**f) „Singura doctorie (φαρμάκον)
care poate vindeca“⁸⁷**

Un fapt care ne reține atenția atunci când se face referire la Sfintele Taine, la lucrările și roadele lor în viața celor care le primesc este *limbajul medical*. Referindu-se la Sfântul Botez, Clement Alexandrinul spune că el este „singura doctorie care poate vindeca“. Această referire nu este singulară. Ideea apare și la Nicolae Cabasila⁸⁸, și nu numai. Sfântul Grigorie de Nazianz îl numește pe cel care nu a primit Botezul dar îl caută, *doctor*, iar Botezul este *leac vindecător*: „De ce să cauți leacuri care nu-ți sunt cu nimic folositoare? ...Vindecă-te singur, înainte ca nevoia să te silească; ai milă de tine, fii tu însuși *doctorul* neputinței tale și agonisește-ți *leacul* care sigur te va tămădui“⁸⁹. Puterea de vindecare face ca persoana umană să redevină „om“, boala de care suferea fiind „dezumanizarea“ produsă de păcat. Puternic ancorat în grădina Sfinților Părinți, autorul citat mai sus observă acest lucru și îl exprimă astfel: „Omul redevine om și-și redobândește sănătatea firii sale originare, puterea de a duce o viață cu adevărat

dea, 1995, p. 1242; Maurice Cocagnac, *Simboluri biblice. Lexic teologic*, trad. de Mihaela Slăvescu, Editura Humanitas, București, 1997, p. 183-186; Pr. prof. Petre Semen, *Introducere în teologia biblică a Vechiului Testament*, Ed. trinitas, Iași, 2008, p. 123-124.

87. Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, VI, 29, 5 la Jean-Claude Larchet, *Terapeutica bolilor spirituale*, trad. rom. de Marinela Bojin, Ed. Σοφία, București, 2001, p. 255.

88. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, II, la Jean-Claude Larchet, *op. cit.*, trad. cit., p. 255.

89. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântări*, XL, 12, la Jean-Claude Larchet, *op. cit.*, trad. cit., p. 255-256.

sănătoasă și firească, potrivit menirii sale, care este să viețuiască pentru Dumnezeu și să fie îndumnezeit de El și în El⁹⁰.

Ideea de *leac* sau *doctorie* este și mai mult accentuată în relație cu Sfânta Împărtășanie. Acest fapt este întâlnit de timpuriu. Sfântul Ignatie Teoforul, îndemnându-i pe efeseni să rămână statornici în credință, le spune: „Stați, fraților, tari în credință în Iisus Hristos și în iubirea Lui, în pătimirea Lui și în învierea Lui. Adunați-vă toți în comun în harul care vine din numele Său într-o singură credință a lui Dumnezeu Tatăl și Iisus Hristos, Fiul Lui Unul-Născut și Întâi-Născut decât toată făptura (Coloseni 1, 15), dar după trup din neamul lui David (Romani 1, 3; Timotei 2, 8), călăuzit de Mângâietorul; ascultând de episcop și de presbiteriu cu minte neîmpărțită, frângând o singură Pâine, care e un *leac al nemuririi, antidot pentru a nu muri*, ci a fi vii în Dumnezeu prin Iisus Hristos, *tratament curățător*“⁹¹. Ideea se repetă și la alți părinți și scriitori bisericești⁹². Sfântul Ioan Casian numește împărtășania leacul cel duhovnicesc: „...nu trebuie să se creadă, spune Sfântul Părinte, că Sfânta Împărtășanie are menirea de a hrăni pe om, ci că dimpotrivă, scopul ei este de a fi purificare și pavăză trupului și sufletului. Aceasta, primită de oameni, este ca un foc care arde și alungă duhurile care au intrat în oameni, și caută să se ascundă în membrele lor. Am văzut că în acest chip a fost vindecat și părintele Andronic, ca mulți alții. Dușmanul îl va asalta mai mult și mai mult pe cel asediat, dacă-l va vedea despărțit de Doctorul Cel creșc și-l va ispiti cu atât mai des și mai primejdios, cu cât îl va simți mai îndepărtat de *leacul cel duhovnicesc*“⁹³. Din spusele Sfântului Ioan Casian transpare ideea, pe de o parte, că Sfânta Împărtășanie vindecă, iar pe de altă parte, că ea „imunizează“ împotriva atacurilor celui rău. Într-o rugăciune, care face parte din canonul de pregătire pentru primirea Sfintei Împărtășanii, rugăciune alcătuită de Sfântul Simeon Noul Teolog,

90. Jean-Claude Larchet, *op. cit., trad. cit.*, p. 259.

91. Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistola către Efeseni*, XX, 1-2, la diacon Ioan I. Ică jr., *Canonul Ortodoxiei*, I, p. 432-433.

92. De exemplu: Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către elini*, X, 106, 2; Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântări*, VIII, 18. Vezi Jean-Claude Larchet, *op. cit., trad. cit.*, nota 101, p. 271.

93. Sfântul Ioan Casian, *Prima convorbire cu Părintele Seremus, Despre mișcările sufletului și despre duhurile rele*, XXX, 2, în „Părinți și Scriitori Bisericești“, 57, trad. de prof. Vasile Cojocaru și prof. David Popescu, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1990, p. 431.

se arată că există o strategie a celui rău de a ne atrage la înstrăinarea de Dumnezeu în mod treptat dându-ne o conștiință scrupuloasă ca să ne oprim de la Sfânta Împărtășanie ca, mai apoi, să ne înstrăineze și de sfințele și îndumnezeitoarele cuvinte ale Domnului. „Mă rog să iau izbăvire, spune Sfântul Simeon, de greșelile mele și să mă împărtășesc fără de osândă cu Tainele Tale cele dătătoare de viață și fără prihană, ca să rămâi, precum ai zis, cu mine, cel de trei ori ticălos, și să nu mă răpească cu vicleșug înșelătorul, aflându-mă depărtat de harul Tău, și astfel, lăsându-mă eu înșelat, să mă depărteze și de îndumnezeitoarele tale cuvinte...”⁹⁴.

În tonul celor arătate mai sus se exprimă și Nicolae Cabasila arătând că Sfânta Împărtășanie este doctoria cea mai bună: „Căci de-ar zice cineva că-i bolnav și cere vindecare, Domnul nu numai că vine lângă cel suferind ca să-i vadă boala cu ochii lui Înșiși, să pună mâna și să facă El Însuși totul pentru însănătoșire, ci se face și doctoria și hrana potrivită și tot ce poate ajuta la înzdrăvenirea lui. Iar când e nevoie de înnoirea ființei noastre, Domnul ne împrumută din însăși ființa Sa, din trupul Său și ceea ce s-a stricat în noi El pune la loc, luând din al Său însuși. Și la această înnoire nu folosește aceeași materie, pe care a folosit-o la prima creare, căci atunci a folosit țina pământului; acum și-a dat chiar trupul Său propriu și prin această înnoire a vieții nu numai că repară firea îmbolnăvită a sufletului nostru, făcând-o mai bună, ci însuși sângele Său îl varsă în vinele inimilor celor ce se împărtășesc, făcând de acum să răsară înlăuntrul lor însăși viața Mântuitorului”⁹⁵.

Vorbind despre Sfânta Împărtășanie, Sfinții Părinți nu se limitează să o numească doar leac sau doctorie, ci accentuează numind-o *leacul prin excelență*. Arătând care sunt relele pe care le aduce mânia în viața noastră, rele care „nu vatămă numai trupul, ci strică și sănătatea sufletului, mâncându-i, rupându-i, rozându-i toată puterea, făcându-l cu totul nefolositor”⁹⁶, Sfântul Ioan Gură de Aur prescrie și o rețetă care cuprinde patru leacuri: „*Cinstitul Sânge* al lui Hristos, dacă te împărtășești cu îndrăznire, El poate stinge toată boala. Împreună cu *Cinstitul Sânge* al lui Hristos, *ascultarea* cu atenție a dumnezeieștilor Scripturi, apoi *milostenia* unită cu *ascultarea*

94. *Liturghier*, p. 360-361.

95. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, IV, trad. cit., p. 217-218.

96. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei, Omilia IV*, 9, trad. cit., în col. cit., p. 60.

predicii. Prin acestea toate vor putea fi omorâte patimile care ne vatămă sufletul. Numai atunci vom trăi cu adevărat; acum nu suntem întru nimic mai buni decât morții⁹⁷. Și Sfântul Grigorie de Nyssa întărește acest lucru: „După ce am gustat odată din stricăciunea însăși a firii, avem nevoie de Cel care pe toate le unește, pentru ca, odată luând în noi acest leac, să alunge influența primejdioasă a otrăvii de mult timp înrădăcinată în trupul nostru. Ce leac poate fi acesta? Nu altul decât acel Trup minunat care a biruit moartea și care s-a făcut izvor al vieții noastre⁹⁸. Pentru toate acestea, pe bună dreptate, Sfânta Împărtășanie a fost numită „leac al nemuririi, antidot pentru a nu muri, ci a fi vii în Dumnezeu“, cum am putut citi la Sfântul Ignatie Teoforul, sau „leacul (φάρμακον) nemuririi“, cum găsim la Sfântul Clement Alexandrinul⁹⁹.

Și în cazul Tainei Mărturisirii lucrurile seamănă foarte bine cu cele arătate mai sus. Dealtfel, împreună cu Taina Sfântului Maslu, aceasta formează grupa Tainelor de vindecare, așa încât limbajul medical constituie modul propriu de exprimare a realităților care se petrec în cadrul lor. Sfinții Părinți, textele liturgice și practica pastorală folosesc limbaj medical pentru a arăta efectele acestor Taine, starea primitivului, văzut ca un bolnav (pacient) și rolul preotului, perceput ca un doctor.

Cu referire la Taina Mărturisirii, cele mai vechi scrieri creștine îl consideră pe episcop, cel care avea calitatea de a asculta mărturisirea penitenților și de a da dezlegare de păcate, doctor și nu unul oarecare, ci unul iscusit, capabil să identifice gravitatea bolilor cauzate de păcat și să prescrie medicamentul potrivit pentru vindecare. Făcând trimitere la pilda despre păstorul care lasă cele nouăzeci și nouă de oi și pleacă în căutarea celei pierdute (Luca 15, 4-6), *Constituțiile Sfinților Apostoli*, sfătuindu-l pe episcop, consemnează: „Așa și tu, episcop, fii ascultător și caut-o pe cea pierdută, îndrepteaz-o pe cea rătăcită, întoarce-o pe cea depărtată (Iezechiel 34, 16), căci ai putere să întorci și să slobozești pe cei apăsăți (Luca 4, 18; Isaia 58, 6). Prin tine Mântuitorul spune celui paralizat în păcate:

97. *Ibidem*.

98. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvânt Catehetic*, 37, în „Părinți și Scriitori Bisericești“, 30, trad. și note de pr. prof. dr. Teodor Bodogae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 338.

99. Sfântul Clement Alexandrinul, *Cuvânt împotriva elinilor*, X, 106, 2 la Jean-Claude Larchet, *op. cit.*, trad. cit., p. 273.

„Iertate-ți sunt păcatele tale; credința ta te-a mântuit, mergi în pace“ (Luca 7, 48, 50). Pace senină e Biserica lui Dumnezeu, în care dezlegându-i pe cei ce au păcătuit, reșează-i sănătoși și nepătați, cu bune nădejdi, sânguitori, ostenitori de fapte bune; *ca un medic iscusit și compătitor vindecă-i pe cei loviți de păcate*; căci „nu cei tari au nevoie de doctor, ci cei care se simt rău“ (Matei 9, 12), pentru că Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut“ (Luca 19, 10). Fiind, așadar, medic al Bisericii Domnului, adu *terapia potrivită fiecăruia din cei bolnavi*, vindecă și însănătoșește în tot felul, iar pe cei sănătoși reșează-i în Biserică¹⁰⁰. În alt loc adaugă: „Și tu, deci, *ca un medic compătitor*, vindecă pe toți cei care au păcătuit folosindu-te spre ajutor de proceduri mântuitoare, nu numai tăind, arzând și aplicând remedii caustice, dar și legând, pansând și aplicând leacuri dulci cicatrizante și umezind cu cuvinte de mângâiere. Dacă rana e adâncă, trateaz-o prin plasturi, pentru ca umflăturile să revină la nivelul părții tefere; iar dacă e infectată, atunci curăță-o cu remedii caustice, adică printr-un cuvânt de ceartă; dacă se umflă peste măsură nivelează-o cu colir acid, și anume cu amenințarea judecății; iar dacă devine plagă, arde-o și taie abcesul, fixându-i postiri. Iar dacă faci toate acestea și vezi că din tălpi până în creștet nu mai poți pune comprese, untdelemn sau bandaje (Isaia 1, 6), plaga se întinde și o ia înaintea oricărei vindecări și tot membrul supurează ca o cangrenă, atunci cu multă gândire și sfatul altor medici iscușiți retează membrul putred, ca să nu corupă tot corpul Bisericii. Nu fi, deci, ușor pornit spre tăiere, nici repede să pui mâna pe fierestrăul cu mii de dinți, ci mai întâi folosește-te de bisturiu tăind abcesele ca, evacuând cauza internă a chinurilor, să păstrezi trupul fără dureri“¹⁰¹. Idei asemănătoare în forma de exprimare și în conținut apar în mod repetat la Sfinții Părinți¹⁰². Pentru frumusețea ei și pentru autoritatea de care se bucură cel ce a exprimat-o am reținut ideea exprimată de Sfântul Ioan Gură de Aur în *Tratatul despre preoție*. El zice: „Când oile nu vor să primească de bună voie leacurile, păstorii pot să le silească. Le e ușor să le lege, când trebuie să taie sau să ardă partea bolnavă; le e ușor să le țină închise vreme îndelungată, când e spre folosul lor; să le dea altă

100. *Constituțiile Sfinților Apostoli prin Clement*, II, XX, 9-11 la diacon Ioan I. Ică jr., *op. cit.*, p. 619-620.

101. *Ibidem*, II, XLI, 5-9 la diacon Ioan I. Ică jr., *op. cit.*, p. 636.

102. Jean-Claude Larchet, *op. cit.*, *trad.cit.*, p. 263-264.

hrană în locul celei obișnuite, să le oprească de la adăpat și să facă, cu multă iscusință, tot ceea ce duce la însănătoșirea lor. Cu bolile sufletești ale oamenilor lucrurile nu stau așa. Mai întâi nu le poți vindeca ușor că *«nimeni nu știe cele ale omului în afară de duhul omului, care este în el»* (I Corinteni 2, 11). Ce doctorie să dea bolii, când nu știe felul ei, iar de cele mai multe ori nici nu poate bănuși dacă e bolnav? Iar dacă ajunge să cunoască boala, atunci greutatea este și mai mare, că preotul nu are atâta putere pentru vindecarea oamenilor, câtă putere are păstorul pentru vindecarea oilor. Și aici trebuie să lege, să oprească de la mâncare, să ardă, să taie. Dar nu stă în puterea preotului, ca bolnavul să primească leacurile, ci în puterea celui bolnav¹⁰³.

Într-o formă concentrată gândirea patristică este exprimată liturgic în atenționarea pe care preotul duhovnic o adresează penitentului în scaunul spovedaniei înainte de a-i primi mărturisirea: „Iată, fiule, Hristos stă nevăzut, primind mărturisirea ta cea cu umilință. Deci nu te rușina, nici nu te teme ca să ascunzi de mine vreun păcat, ci fără sfială spune toate câte ai făcut, ca să iei iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos. Iată, și sfânta Lui icoană este înaintea noastră. Iar eu sunt numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate câte-mi vei spune mie; iar de vei ascunde de mine ceva, să știi că toate păcatele îndoite le vei avea; ia seama, dar, *de vreme ce ai venit la doctor, să nu te întorci nevindecat*“¹⁰⁴.

Dar nu numai rânduiala propriu-zisă a Tainei Spovedaniei folosește un limbaj medical, ci și grija pastorală față de penitent arătată în administrarea canonului de îndreptare, el însuși fiind considerat un medicament. În acest sens este adânc grăitor textul canonului 102 trulan. Iată ce spune acest canon: „Se cade ca cei care au primit de la Dumnezeu puterea de a lega și dezlega, să cerceteze felul (calitatea) păcatului și aplecarea spre întoarcere a celui ce a păcătuit și astfel să aducă bolii vindecare potrivită, ca nu cumva folosindu-le pe amândouă fără măsură să greșescă în privința izbăvirii celui încărcat (suferind). Căci nu este simplă boala păcatului, ci felurită și în multe chipuri și născătoare de multe vlăstare ale stricăciunii din care răul se revarsă din plin și merge înainte până s-ar opri prin puterea vindecătorului (a doctorului). Drept aceea, cel ce arată știință doctoriceas-

103. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tratatul despre preoție*, II, 3, în *vol. cit.*, p. 44-45.

104. *Molitfelnic*, p. 65.

că (medicală) în privința sufletului, mai întâi trebuie să cerceteze starea (dispoziția) celui ce a păcătuit și dacă înclină spre sănătate sau, dimpotrivă, prin năravurile sale cheamă la sine boala însăși, să vegheze cum se îngrijește între timp de întoarcerea sa și (să observe *n.n*) dacă nu se împotrivesc meșterului (doctorului) și dacă oprește vătămarea sufletului prin folosirea doctoriilor puse asupra lui, și astfel să măsoare milostivirea după vrednicie. Căci toată grija lui Dumnezeu și a celui căruia i s-a încredințat cărmuirea de păstor este să întoarcă oaia cea rătăcită și să vindece pe cea mușcată de șarpe; și (dar) nici să o împingă spre prăpastia deznădăjduirii și nici a slăbi frâna spre moleșirea și spre disprețuirea vieții; ci în orice chip să stea împotriva suferinței (patimei), fie prin doctoriile cele mai aspre și mai iuți, fie prin cele mai moi (suportabile) și mai blânde (ușoare) și să se nevoiască (lupte) spre închiderea (cicatrizarea) răni, cercetând roadele pocăinței și îngrijind cu înțelepciune pe omul cel chemat spre strălucirea cea de sus...¹⁰⁵.

În Taina Sfântului Maslu ideea de vindecare este prezentă pretutindeni, fiind insistent accentuată în rugăciunile slujbei, iar Dumnezeu este numit „Doctorul sufletelor și al trupurilor”¹⁰⁶, „izvorul tămăduirilor”¹⁰⁷, „Doctorul sufletelor și al trupurilor, Cel ce vindecă suferințele cele îndelungate și tămăduiește toată boala și toată neputința în popor”¹⁰⁸. Ideea de vindecare este accentuată și de textele evanghelice care se citesc. Cu excepția Evangheliei a cincea, care prezintă Pilda celor zece fecioare, toate celelalte texte au ca temă centrală vindecarea trupească și sufletească (prima Evanghelie: Pilda samarineanului milostiv – Luca 10, 25-37; a doua: despre întâlnirea Mântuitorului cu vameșul Zahau în Ierihon – Luca 19, 1-10; a treia pomeneste despre puterea dată de Hristos ucenicilor Săi ca să izgonească duhurile necurate și să vindece orice boală și orice neputință în popor – Matei 10, 1, 5-8; a patra: relatează despre vindecarea soacrei lui Petru – Matei 8, 14-23; a șasea: prezintă vindecarea fiicei femeii canaaneene – Matei 15, 21-28; a șaptea: amintește despre cuvântul Mântuitorului adresat fariseilor,

105. Arhidiacon Prof.dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, București, 1991, p. 152.

106. Rugăciunea care însoțește ungerea bolnavului cu untdelemn sfințit – *Molitfelnic*, p. 144.

107. *Ibidem*.

108. Rugăciunea a 7-a – *Molitfelnic*, p. 165.

când stătea la masă cu vameșii și păcătoșii, „*Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi*“ – Matei 9, 9-13.

*

Așadar, privind Sfintele Taine prin prisma celor arătate mai sus înțelegem, mai întâi, faptul că Hristos, Doctorul sufletelor și al trupurilor a încredințat în dar Bisericii Sale puterea de a tămădui neputințele poporului care cu credință statornică și nădejde tare caută alinare. Această putere lucrează prin preoții slujitori și se împlinește prin Sfintele Taine. Totodată, înțelegem că Sfintele Taine ni se arată ca o adevărată „farmacie“ duhovnicească, în care ni se oferă medicamente sau leacuri potrivite pentru suferințe variate. În cele din urmă, înțelegem că privind Sfintele Taine în unitatea lor, descoperim sensuri noi și profunde și mai ales că în lucrarea și efectele lor ele se susțin și se întăresc unele pe altele, spre folosul duhovnicesc al primitorilor.